

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Τότε πήγε ο Πέτρος και του είπε: «Κύριε, πόσες φορές θα σφάλει σ' εμένα ο αδερφός μου και θα τον συγχωρήσω; Ως εφτά φορές;» Του λέει ο Ιησούς: «Δε σου λέω ως εφτά, αλλά ως εβδομήντα εφτά φορές». *Ματθ.* 18, 21-22.

Πώς μπορείς και βλέπεις το σκουπιδάκι στο μάτι του αδερφού σου και δε νιώθεις ένα ολόκληρο δοκάρι στο δικό σου μάτι; *Ματθ.* 7, 3.

«Όποιος από σας είναι αναμάρτητος, ας ρίξει πρώτος πέτρα πάνω της». *Ιωάν.* 8, 7

Ένας μαθητής δεν μπορεί να είναι πάνω από το δάσκαλό του· όποιος όμως καταρτιστεί τέλεια, μπορεί να φτάσει το δάσκαλό του. *Λονκ.* 6, 40*

* Η απόδοση των αποσπασμάτων της Αγίας Γραφής είναι από την έκδοση της Ελληνικής Βιβλικής Εταιρείας. (*Σ.τ.Μ.*)

Όσο κι αν οι άνθρωποι που συνωστίζονταν στον μικρό εκείνο τόπο – κάμποσες εκατοντάδες χιλιάδες – προσπαθούσαν να παραμορφώσουν τη γη πάνω στην οποία στριμώχονταν, όσο κι αν έμπηγαν πέτρες στο χώμα για να μη φυτρώνει τίποτα πάνω του, όσο κι αν ξερίζωναν κάθε χορταράκι που ξεπεταγόταν, όσο κι αν γέμιζαν την ατμόσφαιρα με αιθάλη από κάρβουνο και νέφτι, όσο κι αν έκοβαν τα δέντρα κι όσο κι αν καταδίωκαν όλα τα ζώα και τα πουλιά – η άνοιξη ήταν άνοιξη ακόμα και στην πόλη. Ο ήλιος ζέσταινε, το χορτάρι, αναγεννημένο, φύτρωνε και πρασίνιζε παντού όπου δεν το είχαν ξεπαστρέψει, όχι μόνο στα διαχωριστικά γκαζόν των λεωφόρων, αλλά κι ανάμεσα στις πέτρινες πλάκες, οι σημύδες, οι λεύκες, οι αγριοκερασιές έβγαζαν τα κολλώδη και μυρωδάτα φύλλα τους κι οι φλαμουριές επιδείκνυαν τα ανοιγμένα μπουμπούκια τους· κουρούνες, σπουργίτια και περιστέρια ετοίμαζαν ήδη χαρούμενα κι ανοιξιάτικα τις φωλιές τους και οι μύγες ζουζούνιζαν στους τοίχους, ζεσταμένες απ' τον ήλιο. Εύθυμα ήταν και τα φυτά, και τα πουλιά, και τα έντομα, και τα παιδιά. Όμως οι άνθρωποι, οι ενήλικες άνθρωποι, δεν έπαυαν να εξαπατούν και να βασανίζουν εαυτούς και αλλήλους. Οι άνθρωποι θεωρούσαν πως ιερό και σημαντικό δεν είναι τούτο το ανοιξιάτικο πρωινό, δεν είναι τούτη η ομορφιά της πλάσης του Θεού, που δόθηκε σε όλα τα πλάσματα για το καλό τους, η ομορφιά που σε προδιαθέτει για τη γαλήνη, την ομόνοια και την αγάπη – αλλά ιερό και σημαντικό είναι αυτό που οι ίδιοι επινόησαν για να εξουσιάζουν ο ένας τον άλλο.

Έτσι, στο γραφείο της φυλακής του κυβερνείου δε θεωρούνταν ιερό και σημαντικό το ότι σε όλα τα ζώα και τους ανθρώπους έχει

δοθεί η τρυφεράδα και η χαρά της άνοιξης· αλλά θεωρούνταν ιερό και σημαντικό ότι την παραμονή είχε ληφθεί ένα πρωτοκολλημένο, με σφραγίδα και διακριτικά έγγραφο όπου αναφερόταν ότι σήμερα, στις εννιά το πρωί, 28 Απριλίου, θα μετακινηθούν τρεις υπόδικοι κρατούμενοι της φυλακής – δυο γυναίκες κι ένας άνδρας. Η μία από τις γυναίκες, ως η κυριότερη εκ των τριών εγκληματιών, θα έπρεπε να μεταφερθεί ξεχωριστά. Και τώρα, 28 Απριλίου, οκτώ το πρωί, με βάση αυτή τη διαταγή, έμπαινε στον βρωμερό, σκοτεινό διάδρομο της γυναικείας πτέρυγας ο αρχιδεσμοφύλακας. Πίσω του στο διάδρομο μπήκε και μια γυναίκα με ταλαιπωρημένο πρόσωπο κι ανάστατα γκρίζα μαλλιά, σακάκι με γαλόνια στα μανίκια και ζώνη με γαλάζια μπορντούρα. Αυτή ήταν η δεσμοφύλακας.

– Θέλετε τη Μάσλοβα; ρώτησε πλησιάζοντας μια από τις πόρτες των κελιών του διαδρόμου μαζί με τον δεσμοφύλακα υπηρεσίας.

Ο δεσμοφύλακας, με τα κλειδιά του να βροντούν, ξεκλείδωσε και, μισανοίγοντας την πόρτα του κελιού – απ’ όπου όρμησε έξω ένας ακόμη πιο βρωμερός αέρας – φώναξε:

– Μάσλοβα, δικαστήριο! Ξανάκλεισε την πόρτα και περίμενε.

Ακόμη και στο προαύλιο της φυλακής έφτανε η δροσερή, αναζωογονητική αύρα των πεδιάδων, φερμένη στην πόλη με τον άνεμο. Στο διάδρομο όμως η ατμόσφαιρα ήταν αποπνικτική, μυρωδιά τύφου ποτισμένη με μυρωδιά βούτας, πίσσας και σήψης, που έφερνε κατάπτωση και θλίψη σε κάθε νεοφερμένο εδώ. Αυτό ένιωσε, παρότι συνηθισμένη στον άσχημο αέρα, και η δεσμοφύλακας, που είχε έρθει από το προαύλιο· μπαίνοντας στο διάδρομο, αισθάνθηκε ξαφνικά κούραση και νύστα.

Στο κελί ακουγόταν φασαρία: γυναικείες φωνές και βήματα γυνών ποδιών.

– Πιο γρήγορα, λοιπόν, Μάσλοβα, κουνήσου, σου λέω! φώναξε ο αρχιδεσμοφύλακας προς την πόρτα του κελιού.

Δυο λεπτά αργότερα, βγήκε από την πόρτα, με ζωηρό βήμα, στράφηκε γρήγορα και στάθηκε δίπλα στον δεσμοφύλακα μια μέ-

τριου αναστήματος και με πολύ πλούσιο στήθος νεαρή γυναίκα, ντυμένη με γκριζο επενδύτη, πάνω από λευκή μπλούζα και λευκή φούστα.

Στα πόδια της η γυναίκα φορούσε πάνινες κάλτσες, πάνω από τις κάλτσες μαλακά παπούτσια της φυλακής και στο κεφάλι είχε δεμένο λευκό μαντιλάκι, από το οποίο, προφανώς επί τούτου, είχαν αφεθεί να πετάγονται κάτι μπουκλες πλούσιων μαύρων μαλλιών. Το πρόσωπο της γυναίκας είχε την ιδιαίτερη ασπρίλα των προσώπων εκείνων που πέρασαν πολύ καιρό έγκλειστοι, και που θυμίζει τα φύτρα της πατάτας στο κελάρι. Παρόμοια ήταν και τα κοντά χοντρά δάχτυλα και ο λευκός παχουλός λαιμός, που ξεπρόβαλλε από τον φαρδύ γιακά του επενδύτη. Στο πρόσωπο αυτό σε εντυπωσίαζαν – ιδίως πάνω στη θαμπή λευκότητά του – τα πολύ μαύρα, λαμπερά, κάπως πρησμένα, αλλά πολύ ζωηρά μάτια, εκ των οποίων το ένα ελαφρώς στράβιζε. Στεκόταν εντελώς ευθυτενής, προτάσσοντας το πλούσιο στήθος της. Όταν βγήκε στο διάδρομο, ρίχνοντας ελαφρώς το κεφάλι πίσω, κοίταξε ίσια στα μάτια τον δεσμοφύλακα και σταμάτησε έτοιμη να κάνει ό,τι της ζητήσουν. Τη στιγμή που ο δεσμοφύλακας ετοιμαζόταν να ξανακλειδώσει την πόρτα, πρόβαλε το χλομό, βλοσυρό, ρυτιδιασμένο πρόσωπο μιας ασκεπούς γκριζομάλλας γριάς. Η γριά άρχισε να λέει κάτι στη Μάσλοβα. Ο δεσμοφύλακας όμως της έκλεισε την πόρτα κατάμουτρα, και το κεφάλι εξαφανίστηκε. Στο κελί χαχάνισε μια γυναικεία φωνή. Χαμογέλασε τότε και η Μάσλοβα και στράφηκε προς το καγκελόφραχτο παραθυράκι της πόρτας. Η γριά, από την άλλη μεριά, κόλλησε πάνω στο παραθυράκι και είπε με βραχνή φωνή:

– Κυρίως μη λες περιττά πράγματα, στάσου σε ένα, και τέρμα.

– Μα ένα, ξε-ένα, χειρότερο δεν πρόκειται να γίνει, είπε η Μάσλοβα τινάζοντας το κεφάλι της.

– Εννοείται, ένα φτάνει, όχι δύο, είπε ο αρχιδεσμοφύλακας με τη σιγουριά του ανώτερου για το ευφυολόγημά του. Ακολούθα με-εμπρός, μαρς!

Το μάτι της γριάς που φαινόταν στο άνοιγμα εξαφανίστηκε, ενώ η Μάολοβα προχώρησε στη μέση του διαδρόμου και με μικρά γρήγορα βήματα ακολούθησε τον αρχιδεσμοφύλακα. Κατέβηκαν την πέτρινη σκάλα, πέρασαν μπροστά από τα ακόμη πιο βρωμερά και θορυβώδη κελιά των ανδρών – από όπου τους συνόδευαν πανταχόθεν μάτια κολλημένα στα παραθυράκια – και μπήκαν στο γραφείο, όπου στέκονταν ήδη δυο φρουροί συνοδείας με τουφέκια. Ο γραφιάς που καθόταν εκεί έδωσε στον ένα φρουρό ένα ποτισμένο από καπνό ταμπάκου χαρτί και δείχνοντας τη φυλακισμένη είπε:

– Παράλαβε.

Ο στρατιώτης – μουζίκος από το Νίζνι Νόβγκοροντ, με κόκκινο, κατασκαμμένο από την ευλογία πρόσωπο – έβαλε το χαρτί στο μανικέτι της χλαίνης του κι έκλεισε χαμογελώντας το μάτι στον συνάδελφό του, έναν Τσουβάσιο* με ψηλά ζυγωματικά, δείχνοντάς του την κρατούμενη. Οι φρουροί με την κρατούμενη κατέβηκαν μια σκάλα και κατευθύνθηκαν προς την κεντρική πύλη.

Στην κεντρική πύλη άνοιξε ένα παραπόρτι· δραςκελίζοντας το κατώφλι του οι στρατιώτες με την κρατούμενη βγήκαν από τον περίβολο της φυλακής και περπάτησαν στην πόλη καταμεσής των λιθόστρωτων δρόμων.

Αμαξάδες, μαγαζάτορες, μαγείρισσες, εργάτες, υπάλληλοι σταματούσαν και παρατηρούσαν με περιέργεια τη φυλακισμένη· κάποιoi κουνούσαν το κεφάλι και σκέφτονταν: «Να πού σε οδηγεί η άσχημη, διαφορετική από τη δική μας, συμπεριφορά». Τα παιδιά κοιτούσαν με φρίκη τη λησταρχίνα και τα καθισύχαζε μόνο το ότι πίσω της ακολουθούσαν οι στρατιώτες, κι έτσι δεν μπορούσε πια να τους κάνει τίποτα. Ένας μουζίκος, που πουλούσε κάρβουνα και είχε ευχαριστηθεί το τσάι του στο μαγέρικο, την πλησίασε, σταυροκοπήθηκε και της έδωσε ένα καπίκι. Η κρατούμενη κοκκίνισε, έσκυψε το κεφάλι και κάτι μουρμούρισε.

* Λαός της βορειοευρωπαϊκής Ρωσίας, με ταταρικές ρίζες. (Σ.τ.Μ.)

Νιώθοντας τα στραμμένα πάνω της βλέμματα, στα κρυφά, χωρίς να γυρίζει το κεφάλι, η κρατούμενη έριχνε λοξές ματιές σ' εκείνους που την κοιτούσαν, κι αυτή η στραμμένη πάνω της προσοχή τη διασκέδαζε. Ευφορία τής έφερνε και ο καθαρός, συγκριτικά με της φυλακής, ανοιξιάτικος αέρας, αλλά ήταν κουραστικό να βαδίζει πάνω στο λιθόστρωτο με τα ξεσνηθισμένα στο περπάτημα πόδια της – και με τ' άβολα επιπλέον παπούτσια της φυλακής –, γι' αυτό κοιτούσε κάτω και προσπαθούσε να πατάει όσο πιο μαλακά γινόταν. Περνώντας δίπλα από ένα μαγαζί με άλευρα, μπροστά απ' το οποίο περιφέρονταν καμαρωτά κάτι περιστέρια, η κρατούμενη παραλίγο να χτυπήσει με το πόδι της ένα σταχτογάλαζο· το περιστέρι αναπήδησε και φτερουγίσε ξυστά απ' τ' αυτί της κρατούμενης, που ένιωσε τον αέρα να δονείται, εκεί, δίπλα της. Η κρατούμενη χαμογέλασε κι ύστερα, καθώς θυμήθηκε την κατάστασή της, αναστέναξε βαθιά.

2

Η ιστορία της κρατούμενης Μάσλοβα ήταν πολύ συνηθισμένη ιστορία. Η Μάσλοβα ήταν κόρη μιας ανύπαντρης υπηρέτριας, και ζούσε με τη μητέρα της, η οποία φρόντιζε τα ζώα στο υποστατικό – που ανήκε σε δυο γεροντοκόρες αρχόντισσες, γαιοκτήμονες. Η ανύπαντρη αυτή γυναίκα γεννούσε κάθε χρόνο, κι όπως συμβαίνει συχνά στα χωριά, βάφτιζαν πρώτα το παιδί και, στη συνέχεια, η μητέρα σταματούσε να ταΐζει το ανεπιθύμητο, αχρείαστο πλάσμα που έμπαινε εμπόδιο στη δουλειά, κι εκείνο πέθαινε σύντομα από αστία.

Έτσι της είχαν πεθάνει πέντε παιδιά. Τα είχαν βαφτίσει όλα, μετά δεν τα τάζαν κι αυτά πέθαιναν. Το έκτο παιδί, νόθο από κάποιον διερχόμενο τοιγγάνο, ήταν κοριτσάκι, και θα είχε την ίδια μοίρα αν δεν τύχαινε η μια από τις δυο αρχόντισσες να περάσει από το στάβλο για να κατσαδιάσει τις γυναίκες που φρόντιζαν τα

ζώα, επειδή το αφρόγαλα μύριζε αγελάδα. Μέσα στο στάβλο, ήταν ξαπλωμένη η λεχώνα με ένα υπέροχο υγιέστατο νεογέννητο. Η αρχόντισσα τις κατσάδιασε, και για το αφρόγαλα και για το ότι είχαν αφήσει μια γυναίκα να γεννήσει στο στάβλο, κι ετοιμαζόταν να φύγει όταν, βλέποντας το μωράκι, συγκινήθηκε και προσφέρθηκε να γίνει νονά του. Βάφτισε λοιπόν το κοριτσάκι και στη συνέχεια, από ευσπλαχνία για τη βαφτισιμιά της, άρχισε να τροφοδοτεί με γάλα και χρήματα τη μητέρα, κι έτσι το κοριτσάκι έμεινε ζωντανό. Οι δυο αρχόντισσες μάλιστα την αποκαλούσαν «η σωσμένη».

Το παιδί ήταν τριών χρόνων όταν η μητέρα του αρρώστησε και πέθανε. Η γιαγιά, υπεύθυνη του στάβλου, δυσκολευόταν πολύ με τη μικρή, και έτσι οι γεροντοκόρες αρχόντισσες πήραν το κοριτσάκι σπίτι τους. Η μαυρομάτα μικρή βγήκε ασυνήθιστα ζωηρή και χαριτωμένη, και οι αρχόντισσες παρηγορούνταν μαζί της.

Οι γεροντοκόρες κυρίες ήταν δύο: η μικρότερη, η πιο καλόκαρδη, λεγόταν Σόφια Ιβάνοβνα, κι ήταν αυτή που είχε βαφτίσει τη μικρή, ενώ η μεγαλύτερη, η πιο αυστηρή, ήταν η Μάρια Ιβάνοβνα. Η Σόφια Ιβάνοβνα στόλιζε το κοριτσάκι, το μάθαινε να διαβάξει κι ήθελε να το κάνει ψυχοκόρη της. Η Μάρια Ιβάνοβνα έλεγε ότι πρέπει να την κάνουν εργάτρια, μια καλή καμαριέρα, για τούτο και ήταν απαιτητική, τιμωρούσε, και μάλιστα όταν είχε τις κακές της καταχέριαζε το κοριτσάκι. Έτσι, από τις δυο αυτές επιρροές, η κοπελίτσα, όταν μεγάλωσε, έγινε λίγο καμαριέρα και λίγο ψυχοκόρη. Και τη φώναζαν με ένα συμβιβαστικό όνομα – όχι Κάτια, ούτε Κάτιενκα, αλλά Κατιούσα. Έραβε, συγγύριζε τα δωμάτια, καθάριζε με κιμωλία τα εικονίσματα, τηγάνιζε, άλεθε, σέρβιρε τον καφέ, έκανε ελαφριές μπουγάδες κι ενίοτε καθόταν με τις αρχόντισσες και τους διάβαζε.

Ήταν πολλοί οι γαμπροί που τη ζητούσαν αλλά εκείνη δεν ήθελε να παντρευτεί κανέναν, διαισθανόμενη ότι η ζωή με τους ανθρώπους του μόχθου θα είναι δύσκολη για εκείνη, που είχε καλομάθει στη γλύκα της ζωής των αρχόντων.

Έζησε έτσι μέχρι τα δεκαέξι της. Είχε κλείσει πια τα δεκαέξι όταν τις κυρίες της επισκέφθηκε ο φοιτητής ανιψιός τους, πλούσιος πρίγκιπας, κι η Κατιούσα, μην τολμώντας να το ομολογήσει ούτε στον εαυτό της ούτε σ' εκείνον, τον ερωτεύτηκε. Δυο χρόνια αργότερα, ο ανιψιός αυτός, στο δρόμο προς το μέτωπο, ξαναπέρασε από τις θείες του, κάθισε μαζί τους τέσσερις μέρες, την παραμονή της αναχώρησής του αποπλάνησε την Κατιούσα, και την τελευταία μέρα, βάζοντάς της στο χέρι ένα εκατόρουβλο, έφυγε. Πέντε μήνες μετά την αναχώρησή του εκείνη πληροφορήθηκε ότι ήταν έγκυος.

Έκτοτε μίσησε τα πάντα, και το μόνο που σκεφτόταν ήταν πώς να απαλλαγεί από αυτό το όνειδος που την περίμενε, κι άρχισε όχι μόνο να υπηρετεί απρόθυμα και κακά τις αρχόντισσες, αλλά, χωρίς κι η ίδια να το καταλάβει, έγινε ξαφνικά επιθετική. Είπε ένα σωρό απρέπειες στις αρχόντισσες – για τις οποίες αργότερα μετάνιωσε – και ζήτησε να την εξοφλήσουν.

Οι αρχόντισσες, πολύ δυσαρεστημένες μαζί της, την άφησαν να φύγει. Ύστερα πήγε καμαριέρα στο σπίτι ενός υποδιοικητή της χωροφυλακής, αλλά μπόρεσε να μείνει εκεί μόνο τρεις μήνες, αφού ο πενηντάχρονος γέρος είχε αρχίσει να την παρενοχλεί, και μια φορά, όταν εκείνος έγινε ιδιαίτερα δραστήριο, αυτή οργίστηκε, τον αποκάλεσε βλάκα και γεροδιάολο και τον έσπρωξε στο στέρνο τόσο δυνατά που εκείνος έπεσε. Την έδιωξαν για την αγένεια αυτή. Δεν υπήρχε λόγος να ψάξει για άλλη δουλειά, σύντομα θα γεννούσε· εγκαταστάθηκε λοιπόν στη χήρα μαμή του χωριού, που πουλούσε και αλκοόλ. Η γέννα ήταν εύκολη. Αλλά η μαμή, που είχε ξεγεννήσει στο χωριό μια άρρωστη γυναίκα, μόλυνε την Κατιούσα με επιλόχειο πυρετό, και το παιδάκι, ένα αγόρι, το έστειλαν στο ορφανοτροφείο, όπου – όπως είπε η γριά που το μετέφερε – πέθανε αμέσως μόλις έφτασαν.

Όλα τα λεφτά της Κατιούσας, όταν εγκαταστάθηκε στις μαμής, ήταν είκοσι εφτά ρούβλια: είκοσι εφτά από τη δουλειά της και

εκατό που της είχε δώσει ο διαφθορέας της. Όταν έφυγε από αυτήν, της είχαν μείνει έξι ρούβλια όλα κι όλα. Δεν ήξερε να φυλάει τα λεφτά· τα ξόδευε για τον εαυτό της, αλλά έδινε και σε όποιον της ζητούσε. Η μαμή τής πήρε για τη διαμονή, τη διατροφή και το τσαί σαράντα ρούβλια για δυο μήνες· είκοσι πέντε ρούβλια πήγαν για την αποστολή του μωρού στο ορφανοτροφείο· σαράντα ρούβλια ζήτησε δανεικά η μαμή για να πάρει μια αγελάδα· είκοσι ρούβλια ξοδεύτηκαν σε φορέματα και λιχουδιές, κι έτσι, όταν η Κατιούσα ανάρρωσε, δεν είχε λεφτά κι έπρεπε να ψάξει για δουλειά. Βρήκε μια δουλειά στον δασάρχη. Ο δασάρχης ήταν παντρεμένος άνθρωπος, αλλά, όπως και ο υποδιοικητής της χωροφυλακής, άρχισε κι αυτός να παρενοχλεί την Κατιούσα. Η Κατιούσα τον απεχθανόταν και προσπαθούσε να τον αποφεύγει. Εκείνος όμως ήταν πιο έμπειρος και πιο πονηρός, και κυρίως ήταν τ' αφεντικό, που μπορούσε να τη στείλει όπου ήθελε, και αδράχνοντας μια ευκαιρία την έκανε δική του. Η γυναίκα του το έμαθε, και πιάνοντας μια φορά τον άντρα της μόνο στο δωμάτιο με την Κατιούσα, όρμησε να τη χτυπήσει. Η Κατιούσα δεν έκανε πίσω, και τότε πιάστηκαν στα χέρια, με αποτέλεσμα να τη δώξουν απ' το σπίτι χωρίς να της πληρώσουν τα δεδουλευμένα. Η Κατιούσα πήγε στην πόλη κι έμεινε στη θεία της. Ο άντρας της θείας της ήταν βιβλιοδέτης, και παλιότερα ζούσαν καλά, αλλά τώρα είχε χάσει τους πελάτες του και μεθοκοπούσε, ξοδεύοντας στο ποτό όλα τα λεφτά που έπιανε στα χέρια του.

Η θεία διατηρούσε ένα μικρό πλυσταριό και με την επιχείρηση αυτή συντηρούσε τα παιδιά της, τον εαυτό της και τον παραστρατημένο άντρα της. Η θεία πρότεινε στη Μάσλοβα να δουλέψει γι' αυτήν ως πλύστρα. Βλέποντας όμως τη δύσκολη ζωή που έκαναν οι πλύστρες στο σπίτι της θείας της, η Μάσλοβα κωλυσιεργούσε κι έψαχνε στα γραφεία ευρέσεως εργασίας μια θέση υπηρέτριας. Βρήκε μια θέση στο σπίτι κάποιας κυρίας που ζούσε με τους δυο γυμνασιόπαιδες γιους της. Μια βδομάδα αργότερα, ο μεγαλύτερος, μυστακοφόρος, στην έκτη τάξη του γυμνασίου, παράτησε εντελώς

το διάβασμα και δεν άφηνε στην ησυχία της τη Μάσλοβα, παρενοχλώντας τη. Η μητέρα κατηγόρησε για όλα τη Μάσλοβα και την απέλυσε. Καινούργια δουλειά δεν έβρισκε, αλλά όταν πήγε στο γραφείο που προωθούσε οικιακές βοηθούς, έτυχε να συναντήσει εκεί μια κυρία με δαχτυλίδια και βραχιόλια στα γυμνά, παχουλά χέρια της. Η κυρία αυτή, μαθαίνοντας την κατάσταση της Μάσλοβα, που έψαχνε δουλειά, της έδωσε τη διεύθυνσή της και την προσκάλεσε σπίτι της. Η Μάσλοβα πήγε. Η κυρία την καλοδέχτηκε με γλυκίσματα, την κέρασε πurosκι και γλυκόπιτο κι έστειλε κάπου την καμαριέρα της μ' ένα σημείωμα. Το απόγευμα στο δωμάτιο εμφανίστηκε ένας ψηλός άντρας με μακριά γκριζωπά μαλλιά και λευκά γένια· ο γέρος πήγε και κάθισε αμέσως δίπλα στη Μάσλοβα κι άρχισε, χαμογελώντας και με τα μάτια του να γυαλίζουν, να την παρατηρεί και να αστειεύεται. Η οικοδέσποινα τον φώναξε στο διπλανό δωμάτιο, και η Μάσλοβα την άκουσε να του λέει: «Φρέσκια, από το χωριό». Μετά, η οικοδέσποινα κάλεσε τη Μάσλοβα και της είπε ότι ο κύριος είναι συγγραφέας, με πάρα πολλά λεφτά, κι ότι δε θα τοιγκουνευτεί καθόλου αν τη βρει του γούστου του. Ο συγγραφέας τη βρήκε του γούστου του και της έδωσε είκοσι πέντε ρούβλια, υποσχόμενος να τη συναντάει συχνά. Τα λεφτά αυτά τέλειωσαν πολύ γρήγορα, με την αποπληρωμή για τη διαμονή στη θεία και για ένα καινούργιο φόρεμα, καπέλο και κορδέλες. Μερικές μέρες αργότερα ο συγγραφέας έστειλε να την ξαναφωνάξουν. Κι εκείνη πήγε. Της έδωσε είκοσι πέντε ρούβλια και της πρότεινε να μετακομίσει σε ξεχωριστό διαμέρισμα.

Ζώντας στο διαμέρισμα που είχε νοικιάσει ο συγγραφέας, η Μάσλοβα αγάπησε έναν εύθυμο εμποροϋπάλληλο που ζούσε στο ίδιο κτίριο. Το ανακοίνωσε η ίδια στον συγγραφέα, και τότε μετακόμισε σε ξεχωριστό, μικρότερο διαμέρισμα. Ο εμποροϋπάλληλος όμως, που της είχε υποσχεθεί να την παντρευτεί, έφυγε για το Νίζνι, χωρίς να της πει τίποτα και προφανώς εγκαταλείποντάς την, κι έτσι η Μάσλοβα έμεινε μόνη. Θα ήθελε να κρατήσει μόνη το δια-

μέρισμα, αλλά δεν της το επέτρεψαν. Ο αστυνομικός διευθυντής της είπε ότι μπορεί να ζήσει έτσι μόνο αν πάρει κίτρινη κάρτα* και αποδεχτεί την εξέταση. Τότε εκείνη ξαναγύρισε στη θεία της. Η θεία, βλέποντάς τη με μοντέρνο φόρεμα, πελερίνα και καπέλο, τη δέχτηκε με σεβασμό και δεν τόλμησε τώρα να της προτείνει να γίνει πλύστρα, θεωρώντας ότι είχε ανέβει σκαλί στη ζωή. Για τη Μάσλοβα δεν ετίθετο καν θέμα να γίνει ή να μη γίνει πλύστρα. Με πόνο παρατηρούσε τη ζωή κατάδικου που ζούσαν στα μπροστινά δωμάτια οι χλομές, με κάτισχνα χέρια πλύστρες, από τις οποίες ορισμένες ήταν ήδη φθισικές, πλένοντας και σιδερώνοντας μέσα σε ατμούς τριάντα βαθμών, με ανοιχτά χειμώνα καλοκαίρι τα παράθυρα, και έφριττε στη σκέψη ότι θα μπορούσε να γίνει κι αυτή μια παρόμοια κατάδικος.

Και να, εκείνη την περίοδο – ιδιαίτερα δύσκολη για τη Μάσλοβα, καθώς δεν είχε βρεθεί κανένας προστάτης –, την ανακάλυψε κάποιος θηλυκό λαγωνικό που εφοδίαζε έναν οίκο ανοχής με κορίτσια.

Η Μάσλοβα κάπνιζε εδώ και καιρό· αλλά το τελευταίο διάστημα της σχέσης της με τον εμποροϋπάλληλο – και αφότου εκείνος την εγκατέλειψε –, έμαθε να πίνει όλο και περισσότερο. Το ποτό την τραβούσε όχι μόνο γευστικά, αλλά κυρίως γιατί της έδινε τη δυνατότητα να ξεχνάει τα δύσκολα που είχε ζήσει, και την έκανε να αισθάνεται χαλαρή και γεμάτη αυτοπεποίθηση, την οποία δε διέθετε χωρίς το ποτό. Χωρίς το ποτό, ένιωθε πάντα πεσμένη και ντροπιασμένη.

Το λαγωνικό ετοίμασε φίλημα για τη θεία, και αφού πότισε για τα καλά τη Μάσλοβα, της πρότεινε να μπει σε ένα καλό – το καλύτερο στην πόλη – σπίτι, παρουσιάζοντάς της όλα τα οφέλη και τα πλεονεκτήματα της κατάστασης αυτής. Η Μάσλοβα έπρεπε να διαλέξει: ή την ταπεινωτική κατάσταση της υπηρέτριας, στην οποία σίγουρα θα την περίμεναν παρενοχλήσεις εκ μέρους των αν-

* Η κάρτα που είχαν οι νόμιμες πόρνες. (Σ.τ.Μ.)

δρών και μυστικές ευκαιριακές περιπτώξεις, ή την εξασφαλισμένη, ήρεμη, νόμιμη θέση και τη φανερή, επιτρεπόμενη από το νόμο και καλά αμειβόμενη μοιχεία· επέλεξε το τελευταίο. Εκτός τούτου, υπολόγιζε με τον τρόπο αυτό να εκδικηθεί και τον διαφθορέα της, και τον εμποροϋπάλληλο και όλους όσους της είχαν κάνει κακό. Επιπλέον, τη δελέασε και ήταν μια από τις αιτίες της τελικής της απόφασης το ότι το λαγωνικό της είπε πως μπορεί να παραγγέλνει ό,τι φορέματα ήθελε – βελούδινα, κρεπ, μεταξωτά, τουαλέτες χορού με ακάλυπτους ώμους και μπράτσα. Κι όταν η Μάσλοβα φαντάστηκε τον εαυτό της με κατακίτρινο μεταξωτό φόρεμα με μαύρες βελουδινες μπορντούρες και ντεκολτέ, δεν μπόρεσε να αντισταθεί και παρέδωσε την ταυτότητά της. Το ίδιο εκείνο βράδυ, το λαγωνικό κάλεσε αμαξά και τη μετέφερε στον διάσημο οίκο της Κιτάγεβα.

Έκτοτε άρχισε για τη Μάσλοβα εκείνη η ζωή διαρκούς παράβασης των θείων και ανθρώπινων εντολών, που διάγουν εκατοντάδες και εκατοντάδες χιλιάδες γυναίκες – όχι μόνο με την άδεια, αλλά και υπό την προστασία των κυβερνητικών αρχών, οι οποίες νοιάζονται για το καλό των πολιτών –, και που καταλήγει για τις εννιά στις δέκα γυναίκες σε επώδυνες ασθένειες, πρόωρη φθορά και θάνατο.

Το πρωί και την ημέρα βαρύς ύπνος μετά τα όργια της νύχτας. Στις τρεις με τέσσερις το μεσημέρι κουρασμένη έγερση από το βρώμικο κρεβάτι, νερό Σέλτσερ για τη ζαλάδα, καφές, τεμπέλικο πέρα δώθε στα δωμάτια, με τα πενιούάρ, τα ζακετάκια, τις ρόμπες, χάζεμα έξω, πίσω από τις κουρτίνες, άτονοι διαπληκτισμοί της μιας με την άλλη· μετά μπανιάρισμα, κρέμες, παρφουμάρισμα σώματος και μαλλιών, δοκιμή φορεμάτων, σχετικές συζητήσεις με την αφεντική, κοίταγμα στον καθρέφτη, βάψιμο προσώπου και φρυδιών, γλυκιά, λιπαρή τροφή· μετά ντύσιμο με χτυπητό, μεταξωτό φόρεμα που απογυμνώνει το σώμα, μετά έξοδος στο στολισμένο, κατάφωτο σαλόνι, συρροή επισκεπτών, μουσική, χορός, ζαχαρωτά, ποτό, κάπνισμα και περιπτώξεις με νεαρούς, μεσήλικες, ξεμωραμένους και καταρρέοντες γέρους, εργένηδες, παντρεμένους, εμπόρους,

εμποροῦπαλλήλους, Αρμένιους, Εβραίους, Τάταρους, πλούσιους, φτωχούς, υγιείς, αρρώστους, μεθυσμένους, νηφάλιους, άξεστους, τρυφερούς, στρατιωτικούς, πολίτες, φοιτητές, γυμνασιόπαιδες, πάσης κοινωνικής προέλευσης, ηλικίας και ιδιουσγκρασίας. Και φωνές κι αστεία, και τσακωμοί και μουσική, και ποτό και τσιγάρο, και μουσική από το βράδυ ως το ξημέρωμα. Και μόνο το πρωί απελευθέρωση και βαρύς ύπνος. Κι έτσι κάθε μέρα, όλη τη βδομάδα. Στο τέλος της εβδομάδας επίσκεψη στην κρατική υπηρεσία – το αστυνομικό τμήμα, όπου κρατικοί υπάλληλοι, γιατροί, άνδρες, άλλοτε σοβαρά κι αυστηρά, κι άλλοτε με παιγνιώδη ευθυμία, κατανικώντας τη δοσμένη από τη φύση, ως προφύλαξη από το παράπτωμα – όχι μόνο στους ανθρώπους μα και στα ζώα – αιδώ, εξέταζαν αυτές τις γυναίκες και τους έδιναν το χαρτί για τη συνέχιση των ίδιων πάντα ανομιμάτων που διέπρατταν με τους συνεργούς τους όλη την υπόλοιπη εβδομάδα. Κι ύστερα μία ακόμη παρόμοια βδομάδα. Κι αυτό καθημερινά, χειμώνα και καλοκαίρι, γιορτές και σχολές.

Έτσι έζησε η Μάσλοβα για επτά χρόνια. Στο διάστημα αυτό άλλαξε δυο σπίτια και μια φορά νοσηλεύτηκε. Τον έβδομο χρόνο διαβίωσής της σε οίκο ανοχής και οκτώ χρόνια μετά τον πρώτο της εκπεσμό, δηλαδή στα είκοσι έξι της χρόνια, συνέβη αυτό για το οποίο την έκλεισαν στην ειρκτή και τώρα, ύστερα από έξι μήνες παραμονή στη φυλακή παρέα με φόνισσες και κλέφτρες, την πήγαιναν να δικαστεί.

3

Ενόσω η Μάσλοβα, ταλαιπωρημένη από τη μεγάλη διαδρομή, πλησίαζε με τους συνοδούς της στο κτίριο του περιφερειακού δικαστηρίου, ο ίδιος εκείνος ανιψιός των θετών μητέρων της, ο πρίγκιπας Ντμίτρι Ιβάνοβιτς Νεχλιούντοφ, αυτός που την είχε αποπλανήσει, ήταν ακόμα ξαπλωμένος στο ψηλό, ακατάστατο κρεβάτι του, με το σομί και το πουνπουλένιο στρώμα, και με ξεκούμπωτη

τη λαιμόκοψη της ολλανδικής καθαρής νυχτικιάς του με τις σιδερωμένες πιετούλες στο στέρνο, κάπνιζε το τσιγάρο του. Με ακίνητα μάτια κοιτούσε μπροστά του και σκεφτόταν τι έχει να κάνει σήμερα και τι έκανε τη χτεσινή ημέρα.

Φέρνοντας στο μυαλό του το προηγούμενο βράδυ, που το είχε περάσει στους Κορτσάγκιν, πλούσιους και διάσημους ανθρώπους, την κόρη των οποίων άπαντες θεωρούσαν ότι πρέπει να παντρευτεί, αναστέναξε, και πετώντας το τελειωμένο τσιγάρο, ετοιμάστηκε να βγάλει άλλο από την ασημένια ταμπακίερα του, όμως άλλαξε γνώμη και, κατεβάζοντας από το κρεβάτι τα λεία, λευκά πόδια του, βρήκε ψαχουλεντά τις παντόφλες του, έριξε στους ψωμωμένους ώμους του τη μεταξωτή ρόμπα και, περπατώντας γρήγορα και βαριά, κατευθύνθηκε στην τουαλέτα δίπλα στην κρεβατοκάμαρα, που ήταν εμποτισμένη από τεχνητές ευωδιές ελιξιρίων, κολόνιας, λακ και αρωμάτων. Εκεί έπλυνε με ειδική σκόνη τα σφραγισμένα σε αρκετά σημεία δόντια του, τα ξέπλυνε με αποσμητικές γαργάρες, μετά άρχισε να πλένεται παντού και να σκουπίζεται με διάφορες πετσέτες. Αφού έπλυνε με αρωματικό σαπούνι τα χέρια, βούρτσισε σχολαστικά τα μακριά νύχια του και ένιψε στον μεγάλο μαρμάρينو νιπτήρα το πρόσωπο και τον παχύ λαιμό του, πήγε στο τρίτο δωμάτιο δίπλα από την κρεβατοκάμαρα, όπου ήταν έτοιμο το ντους. Αφού έπλυνε με κρύο νερό το μυώδες, λευκό, αλλά με αρκετά παχάκια σώμα του κι αφού τρίφτηκε με μια χνουδωτή μεγάλη πετσέτα, φόρεσε τα καθαρά σιδερωμένα ασπρόρουχα, τα γυαλισμένα σαν καθρέφτη παπούτσια και κάθισε μπροστά στην τουαλέτα να χτενίσει με δυο βούρτσες το μικρό μαύρο κατσαρό γένι του και τα αραιωμένα στο μπροστινό μέρος του κεφαλιού φουντωτά μαλλιά.

Όλα τα αντικείμενα που χρησιμοποιούσε – τα αξεσουάρ της τουαλέτας, τα ασπρόρουχα, τα ρούχα, τα παπούτσια, οι γραβάτες, οι καρφίτσες, τα μανικετόκουμπα – ήταν πρώτης ποιότητας και πανάκριβα, διακριτικά και απλά, ανθεκτικά και αξιας.

Διαλέγοντας από μια δεκάδα γραβάτες και καρφίτσες τις πρώ-